

Maradandó hullafoltok Lackfi János:
Halottnéző, Noran, Bp.,
2007.

Nehéz kérdés: lehet-e újat mondani közelmúltunk eseményeiről, az átélt korszakról, a sokat vitatott „átkosról”? Költői kérdés; hiszen valójában mindenki a maga életét éli, azon keresztül lát és láttat. Ha sok is bennük a közös, igazán mégis csak az *egyéni* reakciók érdekesekek. Lackfi János új kötetében gyerekkori énjével mondatja el, ami körülötte történt. Ami gyerekszemmel, az ellentétes hatások és benyomások révén, a családi, iskolai ellentmondások által kialakult benne. Figyel alaposan; mesél is sokat, mégis mintha csak háttérszereplő volna. Nem kér számon, felelőt sem keres, szinte érzelmek nélküli résztvevője az eseményeknek.

A gyerekkor egyszerre szabad és félelmetes légkörében számyalva mindenről eszébe jut valami (más is), amiről éppen hallott, tanult, amit látott, gondol, s ezek mind összefüggnek egymással. Szabad belső világ ez, egyfelől a laza felelőtlenység, a könnyedén szárnyaló fantázia korszaka, másfelől, éppen e korlátlan fantázia révén, olykor a valóságosnál is félelmetesebb. Pedig az nehezen túlszárnyalható. Az ijesztő elképzelésekből néha mégis megkönnyebbülés visszatérni a realitásba. A gyerek, noha egyformán otthonos mind a maga teremtette virtuális világban, mind a tőle független valóságosban, ezekből úgy teremt egységet, hogy tisztában van vele: amikor úgy akarja, pontosan megkülönböztetheti őket egymástól.

A játékos csapongások közben találkozunk az átlagos ember átlagos életének közhelykivonatával, ami annyira találó, hogy önmaga paródiája egyben. A szerelő figurája tökéletesen jelképezi a mindenkori igénytelen kisembert, aki elégedett – kívülről nézve szájalmasnak tűnő – közegével, de aki *ott és úgy* találja meg saját helyét. Egy gyerek még inkább az egyéni emberi sorsokra figyel fel, mintsem a társadalmi háttérre. Észreveszi, ahogy az emberek családon belül egymás idegeire mennek. Lackfi finom érzéssel mutatja be a cigarettázás szertartásának apró, öntudatlan jeleivel azokat az alig észrevehető lélektanilag folyamatokat, amelyek egy kapcsolat, egy család, egy élet tönkremenetelének állomásairól árulkodnak. Hogy a magánemberi tragédiáért milyen mértékben felelős az adott társadalom – az egyértelmű esetek kivételével –, nem könnyű meghatározni. De valamilyen formában mindig fennáll az összefüggés: mára például a társadalom számos tagja „saját jogán, önerőből” juthat olyan kiszolgáltatott, lehetetlen helyzetekbe, amilyenekről akkoriban egész apparátusok gondoskodtak intézményesen.

A gyerek – akárcsak a felnőtt – bizonyos dolgokat nem

ért, másokat igen; vagy érteni vél... Ami minden (gyerek)korban egyaránt megtalálható: a szexuális kíváncsiság, a másoknak – a többieknek – megfelelni akarás, az ösztönös kegyetlenkedések. A függetlenedési igyekezet az egyszerre irigyelt és megvetett felnőtt társadalomtól, mindattól, amit az képvisel. Érzékelhető a párhuzam: ahogy a legtöbb gyerek szeretne kitörni a gyermekkorból egy vágyott, önálló felnőtt lét felé, éppúgy próbálgatná – kissé óvatosan, vissza-visszahúzódva valami biztonság illúzióját nyújtó fedezék mögé – a kordában tartott többségi társadalom az áhitott, szabad(nak hitt), de folyamatos tapasztalat híján inkább csak elképzelt világba való átjutás lehetőségét.

A játék és a véres valóság között feltűnnek a félig játékos, félig komoly dolgok; az örsvezetés, a mesterkelt közösségi élet, amit ugyan senki nem vesz komolyan, de annyian kiélhetik általuk fontoskodási szükségleteiket. A szürkeség mindenre rányomja bélyegét. A Kádár-korszak ugyan elmúlt, de a kádárizmus maradt. Nyúlós maradványai nemhogy egyszerűen csak itt ragadtak, de valami deformált módon újra termelődnek, és tovább rombolnak. Az egész múltból talán egyetlen tanulság maradt volna – ha maradt volna: közönyössé váló emberekkel, összetartó közösségi szellem nélkül nincs normálisan működő, épkezláb társadalom. Ám a mértékadó korszak szerint ez ódivatú felfogás.

Mi maradhat mégis? „*Anyám ugyan azt mondta egyszer a kád szélére ülve, éppen fürödtem, hogy Isten nincs, vagy ha van, hát kísérletező tudós, így bánik az emberekkel, mint a hangyákkal, a csatornanyíláson mindig feljöttek a fürdőbe a hangyák, anyám az ujjhegyével nyomkodta agyon őket, fascarodtak, görnyedeztek a keménypáncélos kis testek, miért kéne egy ilyen Istent szeretnem, nyomkodta a hangyákat anyám. Én meg nem mondtam neki, hogy a múltkor a körtefán valaki száz levéllel, ezer levéllel kanalazta a fényt, mintha egy nagyon nagy család ebédelne aranylevelet, s én azóta tudtam, hogy azt a lakomát valahogy az Isten adta, és van valami más is, nem csak a hangyák.*” Ez a szinte mellékesen odavetett töredék felülemelkedik minden sivárságon, és távlatot ad a gyerekeknek. Hogy valamelyest helyükre kerülhetnek a dolgok. Talán mindazok ellenére is, hogy a család személyes tragédiája csendesesen és kimondatlanul összefonódik egy nemzet tragédiájával.

Wutka Tamás

A Magyar Napló októberi számának
bemutatóját 2007. október 10-én,
szerdán 18 órakor tartjuk
a Téma Kávézóban.
(1126 Budapest, Márvány utca 48.)